

Nr 274.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående upphävande av 61 § 2 mom. lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården; given Stockholms slott den 9 maj 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående upphävande av 61 § 2 mom. lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Eije Mossberg.

F ö r s l a g

till

L a g

**angående upphävande av 61 § 2 mom. lagen den 14 juni 1918 (nr 422)
om fattigvården.**

Härigenom förordnas, att 61 § 2 mom. lagen den 14 juni 1918 om fattigvården skall upphöra att gälla med utgången av år 1947.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 9 maj 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler statsrådet Mossberg fråga angående *ändrade bestämmelser om hemsändande av utlännning, som faller fattigvården till last*, samt anför därvid följande.

Inledning.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 november 1946 tillkallade jag samma dag ordföranden i statens utlänningskommission Nils Hagelin att såsom sakkunnig inom socialdepartementet verkställa översyn av statens utlänningskommissions och statens flyktingsnämnds verksamhet och organisation, vilken översyn skulle syfta till att skapa en efter fredsmässiga förhållanden anpassad ordning för handläggningen av de frågor, som hittills ankommit på nämnda organ.

Utredningsmannen har i anslutning till av honom framlagda förslag om inrättande av ett centralt ämbetsverk för utlänningsärendenas handläggning samt om omedelbar avveckling av statens utlänningskommissions sociala verksamhet och successiv reducering av statens flyktingsnämnds uppgifter i en särskild promemoria av den 11 februari 1947 till behandling upptagit fråga om upphävande av bestämmelserna i 61 § 2 mom. fattigvårdslagen om utlännings hemsändande. Vid utredningen härom har direktören i svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet, förutvarande borgmästaren Eric Wahlberg, biträtt som expert.

Över nämnda promemoria ha yttranden avgivits av överståthållarämbetet och länsstyrelserna samt av statens utlänningskommission, statens flyktingsnämnd, utlänningsnämnden, socialstyrelsen, kammarrätten, socialvårdskommittén, svenska landskommunernas förbund och svenska stadsförbundet. Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet har meddelat, att förbundet icke haft möjlighet att inom den fastställda tiden avgiva något utlåtande, men har framhållit, att dess verkställande ledamot och direktör deltagit i utarbetandet av den ifrågakvarande promemorian. Därjämte ha yttranden överlämnats av överståthållarämbetet från Stockholms stads fattigvårds- och

barnavårdsnämnder, av länsstyrelsen i Uppsala län från socialvårdschefen i Uppsala stad samt av länsstyrelserna i Blekinge, Skaraborgs och Norrbottens län från statens fattigvårds- och barnavårdskonsulent i respektive 5:e, 9:e och 13:e distriktet.

Jag anhåller nu att få anmäla detta ärende, därvid jag erinrar att de av utredningsmannen i övrigt framlagda förslagen behandlats i en förut denna dag beslutad proposition angående anslag till statens utlänningskommission m. m. med undantag för vissa frågor om ändringar i utlänningslagstiftningen, vilka likaledes förut i dag anmälts av chefen för justitiedepartementet.

Gällande rätt.

Jämlikt 60 § 1 mom. fattigvårdslagen erhåller fattigvårdssamhälle gottgörelse av staten för fattigvård, som enligt 1 § nämnda lag lämnats någon, vilken icke är svensk medborgare. Enligt 3 mom. i förstnämnda paragraf utgår dock gottgörelse allenast om ersättning för fattigvården ej kan uttagas hos enskild person. Ansökning om gottgörelse av staten skall enligt 61 § 1 mom. fattigvårdslagen göras hos länsstyrelsen för varje år i regel under loppet av februari månad året efter det, då fattigvården av fattigvårdssamhället utgivits. Sedan länsstyrelsen granskat de ansökningar, som inkommit, samt eventuellt införskaffat kompletterande utredning, meddelar länsstyrelsen före den 1 nästföljande maj beslut i anledning av ansökningarna.

För att fattigvårdssamhälle skall erhålla gottgörelse av staten för fattigvård, som enligt 1 § fattigvårdslagen lämnats utlännings, kräves ytterligare, att fattigvårdsstyrelsen inom fjorton dagar efter den dag, då fattigvården börjat utgå, hos länsstyrelsen gör framställning om den nödställdes hemsändande. Bestämmelse härom finnes i 61 § 2 mom. fattigvårdslagen. Viss angiven utredning skall bifogas. Försittes nyssnämnda tid, skall rätt till ersättning för fattigvård, som utgivits mer än fjorton dagar före det ansökning gjorts hos länsstyrelsen, anses förfallen. I fall, där det icke enligt särskilda bestämmelser tillkommer länsstyrelsen att avgöra hemsändningsfrågan, skall densamma underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Jämlikt 61 § 3 mom. fattigvårdslagen äger Kungl. Maj:t, under förutsättning av ömsesidighet, träffa överenskommelse med främmande makt om behandlingen av dess undersåtar här i riket i fattigvårdshänseende och om gottgörelse för därvid uppkommen kostnad. Med stöd av detta stadgande och ett motsvarande stadgande (66 §) i lagen om samhällets barnavård ingick Sverige den 25 oktober 1928 den nu gällande fattigvårdskonventionen med Danmark, Finland och Norge. Denna konvention, som i vissa hänseenden innehåller bestämmelser, vilka avvika från de regler som eljest äro meddelade på här ifrågavarande område, kommer att beröras i det följande.

Av 63 § lagen om samhällets barnavård m. m. framgår, att om kommun haft utgift för vård av omhändertaget barn, som icke är svensk medborgare kommunen erhåller gottgörelse av staten, därest ersättning för vården icke kan uttagas hos enskild person. Detsamma gäller beträffande utgift, som

kommun haft för skyddsuppfostran av person, som omhändertagits med stöd av 22 § d) barnavårdslagen. Beträffande de åtgärder kommunen har att vidtaga för erhållande av nu nämnd gottgörelse innehåller 65 § nämnda lag en hänvisning till nyss återgivna bestämmelser i fattigvårdslagen. Vad där sagts om fattigvårdsstyrelse och fattigvårdssamhälle skall här gälla barnavårdsnämnd och kommun.

Av det anförda framgår, att — om man bortser från de särskilda bestämmelser, som på grund av 1928 års fattigvårdskonvention gälla beträffande gottgörelse till fattigvårdssamhälle eller kommun för utgift, som samhället haft för fattigvård åt eller samhällsvård jämlikt barnavårdslagen av dansk, finsk eller norsk medborgare eller av person, som enligt konventionen skall likställas med sådan medborgare — enligt såväl fattigvårdslagen som barnavårdslagen framställning om utlännings hemsändning är en förutsättning för att fattigvårdssamhälle eller kommun skall erhålla gottgörelse av staten för utgift, som samhället haft i form av fattigvård åt utläningen eller för hans omhändertagande jämlikt barnavårdslagen.

Bestämmelser angående länsstyrelsernas behandling av inkomna framställningar om utlännings hemsändande äro meddelade i kungörelsen den 23 februari 1934 (nr 33) angående handläggning av ärenden om hemsändande av vissa nödställda utläningar. Enligt kungörelsen, som icke äger tillämpning å fall, som beröras av 1928 års fattigvårdskonvention, skall länsstyrelse omedelbart granska de inkomna framställningarna och därtill hörande handlingar samt efter införskaffande av den ytterligare utredning, som för hemsändningsfrågans prövning till äventyrs må vara erforderlig, upptaga ärendet till behandling. Härvid skall iakttagas, att i regel hemsändning icke bör äga rum, om densamma skulle medföra, att nära anhöriga skiljas från varandra, om den nödstälde nått en framskriden ålder och länge vistats i landet, om nödställd är änka eller frånskild hustru och vid äktenskapets ingående var svensk medborgare, om hemsändning icke kan företagas utan men för den nödställdes hälsa eller om eljest humanitära skäl tala emot hemsändningen. Finner länsstyrelse vid prövning av samtliga föreliggande omständigheter, att hemsändning ej bör äga rum, äger länsstyrelsen att meddela beslut i ärendet. I motsatt fall har länsstyrelsen att underställa hemsändningsfrågan Kungl. Maj:ts prövning.

1928 års fattigvårdskonvention bygger på principen, att medborgare i Danmark, Finland, Norge eller Sverige, som under vistelse i ett av de andra nordiska länderna kommer i nödställd belägenhet, skall av vistelselandet erhålla fattigvård på samma sätt och enligt samma regler som landets egna medborgare. Med medborgare i ett av länderna likställes den, som tidigare varit medborgare i landet och icke förvärvat medborgarrätt i annat land, ävensom den, som är medborgare i landet och som utan att förlora denna medborgarrätt blir medborgare i ett annat land. Såsom fattigvård räknas enligt konventionen även utgift för barn, som i Sverige omhändertagits för samhällsvård jämlikt barnavårdslagen. Är den lämnade fattigvården stadigvarande, äger vistelselandet i regel påfordra, att den nödställda mottages i

hemlandet eller att ersättning utgives för fattigvården. Är fattigvården tillfällig, kan endast ersättning ifrågakomma, med mindre den nödstälde själv gör framställning om att bliva hemsänd. I några i konventionen angivna fall, där den nödstälde har stark anknytning till vistelselandet, äger landet i fråga icke påfordra utlännings hemsändande och i en del av fallen icke heller ersättning för den lämnade vården. Även om enligt nämnda regler hinder icke föreligger för den nödställdes hemsändning, skall det likväl alltid tagas i övervägande, huruvida de föreliggande omständigheterna tala för att hemsändning ej bör äga rum och att ersättning i stället bör utgå. Därest sådana omständigheter äro för handen, skall genom överenskommelse mellan länderna i varje särskilt fall bestämmas, om ersättning skall träda i stället för hemsändning. Vid avgörandet härav skola humanitära hänsyn i första rummet vinna beaktande. I regel bör hemsändning undvikas och ersättning träda i stället, om hemsändning skulle medföra, att nära anhöriga skiljas från varandra, om den nödstälde nått en framskriden ålder och länge vistats i landet eller om hemsändning icke kan företagas utan men för den nödställdes hälsa. Vill vistelselandet i anledning av lämnad fattigvård hemsända den nödstälde eller påfordra ersättning för fattigvården, skall skriftlig framställning därom göras hos hemlandet. Framställningen skall i Sverige göras av vederbörande länsstyrelse samt insändas till motsvarande myndighet i hemlandet, inom vars område den nödstälde kan antagas äga hemortsrätt. Därest under skriftväxlingen mellan myndigheterna sådant skulle visa sig önskvärt, kan ärendet hänskjutas till behandling å diplomatisk väg. Vad angår ersättningsfrågorna skall här endast nämnas, att för varje kalenderår skall före utgången av påföljande år uppgörelse äga rum mellan de fördragsslutande länderna rörande ersättning, som skall lämnas enligt konventionen. Konventionen innehåller slutligen bland annat en bestämmelse om att densamma icke medför någon inskränkning i de fördragsslutande ländernas rätt att fritt tillämpa där gällande allmänna bestämmelser om utlännings rätt att vistas i vederbörande land. Tillämpningen av sistnämnda bestämmelser får dock icke ske på sådant sätt, att konventionen kringgås.

Med anledning av 1928 års fattigvårdskonvention har den 24 november 1928 utfärdats en kungörelse (nr 447) med bestämmelser i anledning av konventionen. I kungörelsen stadgas bland annat, att om dansk, finsk eller norsk medborgare eller därmed enligt konventionen likställd person erhållit fattigvård här i riket, vare sig enligt 1 eller 2 § fattigvårdslagen, eller här omhändertagits för samhällsvård jämlikt barnavårdslagen, det åligger vederbörande fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd att inom fjorton dagar efter den dag, då fattigvården började utgå eller omhändertagandet skedde, till länsstyrelsen inkomma med anmälan därom. Har anmälan icke inkommit till länsstyrelsen inom nämnda tid, skall vad i 61 § 2 mom. fattigvårdslagen finnes stadgat om förlust av rätt till ersättning av staten för vård, som lämnats mer än fjorton dagar före det där avsedd framställning gjorts hos länsstyrelsen äga tillämpning. Sedan länsstyrelsen införskaffat till äventyrs erforderliga ytterligare upplysningar, skall länsstyrelsen taga under omprövning,

huruvida framställning bör göras till det andra landet om hemsändning eller ersättning. Finnes dylik framställning påkallad av föreliggande förhållanden, skall länsstyrelsen så snart ske kan vidtaga i konventionen föreskrivna åtgärder. Kungörelsen innehåller vidare bland annat föreskrift, att fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd, som i de av konventionen berörda fallen vill erhålla ersättning av staten för lämnad fattigvård enligt 1 § fattigvårdslagen eller för omhändertagande för samhällsvård, har att för varje år före februari månads utgång det påföljande året inkomma med ansökning härom till länsstyrelsen. Fattigvårdsstyrelse, som lämnat fattigvård enligt 2 § fattigvårdslagen och som från länsstyrelsen erhållit underrättelse att överenskommelse träffats med hemlandet om vårdtagarens hemsändande eller om ersättning för vården, har att, för utbekommande av den ersättning, vartill rätt kan finnas enligt konventionen, inom februari månad året efter det, då styrelsen erhållit dylikt meddelande, till länsstyrelsen insända förteckningar å de belopp, för vilka gottgörelse begäres. Nu nämnda ansökningar och förteckningar överlämnas av länsstyrelserna till socialdepartementet för vidare behandling.

Ett med hemsändningsförfarandet enligt fattigvårdslagen i viss mån parallellt system för prövning av utlännings rätt att vistas i riket är reglerat i utlänningslagstiftningen. I 1945 års utlänningslag föreskrives, att utlännings icke må uppehålla sig i Sverige utöver viss tid utan att innehava av den centrala utlänningsmyndigheten meddelat uppehållstillstånd. Utlänningslagen saknar närmare föreskrifter angående de riktlinjer, som den centrala utlänningsmyndigheten skall följa vid prövningen av ansökningar om uppehållstillstånd. Det enda direkta lagstadgande i ämnet som finnes är en bestämmelse i 10 § i lagen, att vid bedömande av fråga om uppehållstillstånd skälig hänsyn skall tagas till vistelsens syfte och omständigheterna i övrigt, särskilt till längden av den tid utlännings utan längre avbrott vistas i riket. Därjämte kunna vissa slutsatser dragas av en del bestämmelser i lagen, vilka bereda utlännings skydd mot att direkt eller indirekt bliva återsänd till land, varifrån han av politiska orsaker flytt. Därutöver kan ledning hämtas av uttalanden i förarbetena till utlänningslagstiftningen.

Utlänningslagen innehåller vidare föreskrifter om utlännings avlägsnande ur riket. Flera olika former härför (avvisning, förpassning, utvisning) regleras i lagen. Bland dessa är i detta sammanhang allenast förpassningsinstitutet av intresse.

Förpassningsbeslut är ett förordnande, att utlännings ofördröjligen eller inom viss tid skall avresa från Sverige vid äventyr att han, därest han ej avreser, skall förpassas ur riket. Förpassningsbeslut meddelas av den centrala utlänningsmyndigheten och kan fogas till ett beslut, varigenom utlännings ansökan om uppehållstillstånd avslås. Förpassningsbeslut kan även meddelas utan samband med ansökan om uppehållstillstånd, nämligen om utlännings saknar föreskriven legitimationshandling eller kvarbliver här efter utgången av den tid han äger vistas i landet. Då särskilda skäl därtill äro, kan förpassningsbeslut även meddelas beträffande utlännings, som i an-

nat avseende uraktlåter att ställa sig till efterrättelse vad i utlänningslagen eller med stöd därav blivit föreskrivet eller som mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift vid fullgörande av anmälningsskyldighet eller eljest i ansökningsärenden, varom är stadgat i utlänningsförfattningarna. Innan den centrala utlänningsmyndigheten meddelar förpassningsbeslut, skall yttrande inhämtas av utlänningsnämnden, där ej ärendet är av synnerligen brådskande natur eller sådant utresebeslut, som avses i 8 § utlänningslagen, tidigare meddelats. Över meddelat förpassningsbeslut må klagan föras hos Kungl. Maj:t, där antingen utlänningsnämnden eller någon dess ledamot yppat avvikande mening eller ock beslutet meddelats utan att yttrande inhämtats från nämnden. Har förpassningsbeslutet föregåtts av utresebeslut, äger utlänningsmyndigheten icke i något fall klaga över förpassningsbeslutet.

Utredningsmannens förslag.

Utredningsmannen har i fråga om hemsändningsärenden, som icke beröras av 1928 års fattigvårdskonvention, förordnat att det nuvarande hemsändningsinstitutet avskaffas och att det i stället överlämnas åt den centrala utlänningsmyndigheten att i samband med prövning av ansökan om uppehållstillstånd eller förlängt dylikt tillstånd avgöra, huruvida det förhållandet att utlänningsmyndigheten erhållit fattigvård eller omhändertagits jämlikt barnavårdslagen skall, ensamt eller tillsammans med andra omständigheter, föranleda, att vederbörande vägras uppehållstillstånd och eventuellt förelägges att vid äventyr av förpassning lämna riket inom i beslutet angiven tid.

I motiveringen till detta förslag har utredningsmannen hänvisat till den dualism i prövningen av utlännings rätt att vistas här i riket som för närvarande råder genom att såväl den centrala utlänningsmyndigheten som länsstyrelserna i första hand pröva frågan och därvid bedöma denna ur delvis olika synpunkter. Rörande uppkomsten av denna dualism i prövningsförfarandet har utredningsmannen anfört följande.

Den nuvarande dualismen har sin grund i historiska förhållanden i det att hemsändningsinstitutet tillskapades vid en tidpunkt, då någon utlänningslagstiftning i nuvarande bemärkelse icke fanns i vårt land. Sveriges första egentliga utlänningslag stiftades år 1927, medan hemsändningsinstitutet funnits icke blott sedan tillkomsten av 1918 års fattigvårdslag utan går tillbaka till 1871 års förordning angående fattigvården. Att någon ändring icke tidigare gjorts i det nuvarande systemet torde bero därpå, att utlänningslagstiftningen hittills varit tidsbegränsad och frågan om utlänningskontrollens organisation endast erhållit provisorisk lösning. Förhoppningar hava förefunnits att förhållandena i världen i en snar framtid åter skulle bli sådana, att en utlänningskontroll icke längre vore erforderlig. Man synes emellertid numera nödsakad räkna med att det föreligger behov av en dylik kontroll under så lång tid framåt som kan överskådas. Först i en avlägsen framtid, då ett fullständigt fritt folkutbyte och en allmän ekonomisk och social gemenskap vunnits, torde utlänningskontrollen bli behövlig. Då läget är sådant och förslag framlagts om inrättande av ett centralt ämbetsverk för handläggning av utlänningsärenden synes tiden mogen för ett överförande av hemsändningsfrågorna till den centrala utlänningsmyndigheten.

Utredningsmannen har vidare anfört följande.

Hemsändningsförfarandet har till syfte att befria staten från vidare utgifter för fattigvård och barnavård åt utlänningar. Såsom framgår av innehållet i 1934 års kungörelse angående handläggning av ärenden om hemsändande av vissa nödställda utlänningar hemsändes emellertid icke utlänning i varje fall, då utgifter uppstått för statsverket genom att personen i fråga erhållit fattigvård eller ombändertagits jämlikt barnavårdslagen. Länsstyrelsen företager en prövning av frågan om humanitära skäl tala emot hemsändningen. Då humanitära skäl så gott som alltid tala mer eller mindre starkt emot det ingrepp i den personliga integriteten, som ett hemsändande utgör, måste i varje hemsändningsärende statens ekonomiska intresse av utlänningens hemsändande vägas emot de humanitära skäl, som tala för att utlänningens bör tillåtas kvarstanna i landet. Vid denna avvägning är det givetvis av betydelse, om hjälpbehovet varit tillfälligt eller måste anses mer eller mindre stadigvarande. Ju mer stadigvarande hjälpbehovet är, desto starkare måste de humanitära skälen vara för att utlänningen skall få stanna kvar. Bland de synpunkter, till vilka hänsyn måste tagas men som icke direkt framgå av den exemplifierade uppräknningen, bör särskilt framhållas asylrättssynpunkten. Det torde icke kunna ifrågakomma att hemsända en politisk flykting till det land, varifrån han flytt, icke ens om han måste anses vara i behov av hjälp under hela sin återstående livstid. En dylik åtgärd skulle stå i strid med allmänna rättsgrundsatser. Enligt vad utredningen inhämtat komma länsstyrelserna vid prövningen av gjorda hemsändningsframställningar i flertalet fall till det resultatet, att av humanitära skäl hemsändning icke bör äga rum. Då i dylika fall länsstyrelserna själva äga meddela beslut, underställas hemsändningsfrågorna endast i ett förhållandevis fåtal fall Kungl. Maj:ts prövning.

Vid prövningen av uppehållstillståndsärenden har den centrala utlänningsmyndigheten att taga hänsyn till olika synpunkter. För närvarande träda närmast arbetsmarknadssynpunkter i förgrunden. Vid sidan av dessa tillmätas ordnings- och säkerhetssynpunkter stor betydelse. Kriminella och asociala samt andra icke önskvärda utlänningar avlägsnas ur landet, såvitt möjlighet därtill erbjuder sig. Vid avgörandet av om en utlänning skall få stanna i Sverige eller ej måste hänsyn vidare tagas till vårt lands förhållande till andra stater. Därest utlänning icke kan åberopa politiskt flyktingskap, tillåtas han i allmänhet icke att kvarstanna härstädes, därest hemlandet önskar att han skall återvända och låter detta komma till uttryck genom vägran att utställa pass för honom eller att förlänga passets giltighetstid. Å andra sidan kunna gjorda åtaganden i förhållande till andra stater eller internationella organisationer medföra förpliktelse för oss att under kortare eller längre tid hysa vissa utlänningar i landet. Såsom exempel härpå kan nämnas, att Sverige år 1945 mottog av de allierade befriade koncentrationslägerfångar från Tyskland. I ett stort antal uppehållstillståndsärenden har den centrala utlänningsmyndigheten, särskilt under de senast gångna åren, måst taga ställning till frågan om utlännings asylrätt. Mycket stor vikt lägges vidare vid de humanitära synpunkter, som kunna göra sig gällande i de enskilda ärendena. Hänsyn tages sålunda exempelvis till vederbörande utlännings hälsotillstånd och till hans anknytning till Sverige genom tidigare svenskt medborgarskap eller långvarig vistelse här eller genom giftermåls- eller släktskapsförbindelser. Under nuvarande förhållanden i Europa anses hänsyn även böra tagas till livsmedels- och bostadsläget i utlänningens hemland. Befolkningspolitiska synpunkter och bostadssynpunkter spela också en roll vid handläggningen av uppehållstillståndsärenden.

I den mån upplysningar föreligga om att utlänning åtnjutit understöd av

det allmänna, inverkar även denna omständighet på uppehållstillståndsfrågan. Upplysningar av nämnda slag får den centrala utlänningsmyndigheten i en del fall genom företagen polisutredning och i andra fall genom uppgifter från statens flyktingsnämnd, med vilken nära kontakt upprätthålles. Sammanfattningsvis kan sägas, att den centrala utlänningsmyndigheten bedömer varje uppehållstillståndsärende individuellt och därvid tager hänsyn till samtliga i det enskilda ärendet föreliggande omständigheter.

Av det övriga framgår, att den centrala utlänningsmyndigheten vid prövningen av ansökningar om uppehållstillstånd tager hänsyn till de humanitära synpunkter, som skola beaktas i hemsändningsärendena, och även till de samhällsekonomiska synpunkterna, därest upplysning erhållits om att vederbörande åtnjutit understöd. Utlänningsmyndigheten har emellertid att se frågan om en utlännings kvarstannande i riket ur en vidare synvinkel, i det att även andra skäl än de samhällsekonomiska och humanitära komma under bedömande.

Beträffande de praktiska konsekvenserna av att beslut om överlämnande till den centrala utlänningsmyndigheten att ensam pröva frågan huruvida utlännning, som åtnjutit fattigvård eller omhändertagits jämlikt barnavårdslagen och därigenom förorsakat det allmänna utgifter, skall få kvarstanna i landet har utredningsmannen anfört följande.

Gentemot en dylik anordning kan knappast med fog invändas, att den skulle fördröja ett eventuellt hemsändande och på så sätt förorsaka statsverket onödiga kostnader. Med den praxis, som för närvarande tillämpas beträffande längden av beviljade uppehållstillstånd, kan man nämligen i flertalet fall räkna med att ett beslut av den centrala utlänningsmyndigheten om utlännings avlägsnande ur landet, därest dylikt beslut anses böra meddelas, kommer att föreligga lika snabbt som ett hemsändningsbeslut av Kungl. Maj:t. Upphäves hemsändningsinstitutet i fattigvårdslagen och överlämnas det åt den centrala utlänningsmyndigheten att ensam avgöra frågan om utlännings avlägsnande ur landet på grund av meddelad fattig- eller barnavård, vinnes, förutom ett avlägsnande av den nuvarande dualismen, den fördelen att länsstyrelsernas arbetsböroda i fattigvårds- och barnavårdsärenden i icke obetydlig grad minskas. För den centrala utlänningsmyndighetens del däremot blir det endast fråga om ett obetydligt merarbete, som icke ökar personalbehovet. Ärendena äro nämligen avsedda att aktualiseras först då frågan om förlängt uppehållstillstånd för utlänningen ändock blir föremål för en allsidig prövning.

Såsom ett särskilt skäl för en ändring av det gällande systemet rörande hemsändande av utlännning enligt fattigvårdslagens föreskrifter har utredningsmannen angivit den väsentliga ökning av antalet hemsändningsärenden, som skulle inträda vid genomförande av det av utredningsmannen i annat sammanhang väckta förslaget om avveckling av den speciella flyktinghjälpen. Därjämte har åberopats önskvärdheten att undvika det stötande i att enligt gällande föreskrifter framställning om hemsändande måste göras, även om det är uppenbart att starka skäl tala mot att vederbörande utlännning skall hemsändas. Utredningsmannen har i dessa hänseenden anfört följande.

Fattigvård och annan socialhjälp till utlännningar i Sverige lämnas för närvarande icke blott i den ordning, som fattigvårdslagen och barnavårdslagen föreskriva. Statens flyktingsnämnd har fått sig anförtrodd en omfattande social verksamhet till förmån för de flyktingar, som vistas i landet. Å näm-

den ankommer enligt kungörelsen den 12 september 1941 (nr 753) om statlig och statsunderstödd flyktingshjälp att handlägga ärenden om bidrag av statsmedel till enskilda sammanslutningar, vilka meddela flyktingshjälp (flyktingskommittéer), samt om direkt understöd av statsmedel åt utlännning, som icke erhåller hjälp genom flyktingskommitté. Dessutom hava genom statens utlänningskommisssions sociala byrå flyktingar omhändertagits å läger av olika slag, bland annat å sjukläger, ålderdomshem samt mödra- och spädbarnshem. Stora grupper av flyktingar åtnjuta flyktingshjälp i någon av ovan angivna former. En avveckling av den speciella flyktingshjälpen och ett inordnande av densamma under de former av socialhjälp, som komma svenska medborgare till del, skulle medföra, att länsstyrelserna, därest någon lagändring icke gjordes, skulle komma att få in en ström av framställningar från fattigvårdsstyrelser och barnavårdsnämnder om utlännings hemsändande. I mycket få fall torde emellertid en dylik åtgärd kunna ifrågakomma. Då emellertid beslut måste fattas i anledning av varje inkommen framställning, skulle länsstyrelsernas arbetsbelastning i hög grad ökas utan motsvarande nytta för staten eller de enskilda. Härtill kommer att det måste anses stötande, att fattigvårdsstyrelser och barnavårdsnämnder skulle, för erhållande av gottgörelse av staten, vara tvungna att göra framställning om hemsändande av personer, beträffande vilka det ofta är uppenbart, att något hemsändande icke kan ifrågakomma. Vid en avveckling av de nuvarande formerna för flyktingshjälp synes därför i allt fall anledning föreligga att befria länsstyrelserna och Kungl. Maj:t från den nuvarande handläggningen av hemsändningsfrågor.

Under åberopande av det anförda har utredningsmannen, såsom inledningsvis nämnts, föreslagit att hemsändningsinstitutet i fattigvårds- och barnavårdslagen avskaffas och att det i stället överlämnas åt den föreslagna utlänningsstyrelsen att i samband med prövning av ansökan om uppehållstillstånd eller förlängt dylikt tillstånd avgöra, huruvida det förhållandet att utlännning erhållit fattigvård eller omhändertagits jämlikt barnavårdslagen skall, ensamt eller tillsammans med andra omständigheter, föranleda, att vederbörande vägras uppehållstillstånd och eventuellt förelägges att vid äventyr av förpassning lämna riket inom i beslutet angiven tid. Rörande handläggningen av ärendena efter en dylik omläggning av prövningsförfarandet har utredningsmannen anfört följande.

För att den centrala utlänningsmyndigheten skall få kännedom om fattigvård, som lämnats utlännning, och om utlännings omhändertagande jämlikt barnavårdslagen torde det böra föreskrivas skyldighet för fattigvårdsstyrelse och barnavårdsnämnd att i förevarande fall göra anmälan till nämnda myndighet. Behov av dylik anmälan synes emellertid föreligga allenast då fattigvården eller omhändertagandet icke kan anses vara av enbart tillfällig natur. Bestämmelse i ämnet synes lämpligen böra intagas i utlänningskungörelsen. För att de berörda kommunala myndigheternas uppmärksamhet med säkerhet skall bli riktad på stadgandet i fråga, synes ett påpekande om anmälningskyldigheten böra göras i den av socialstyrelsen utgivna publikationen Råd och anvisningar i socialvårdsärenden, vilken bland annat distribueras till samtliga fattigvårdsstyrelser och barnavårdsnämnder. Då man under sådana förhållanden torde kunna antaga, att fattigvårdsstyrelser och barnavårdsnämnder i allmänhet komma att göra föreskriven anmälan till den centrala utlänningsmyndigheten, synes bevis om gjord anmälan icke behöva uppställas såsom formell förutsättning för att fattigvårdssamhälle och kom-

mun skola erhålla gottgörelse av staten för utgifter för fattigvård åt utlänning enligt 1 § fattigvårdslagen eller för utlännings omhändertagande jämlikt barnavårdslagen. Skulle mot förmodan någon fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd underlåta att göra anmälan, kan det antagas, att den centrala utlänningsmyndigheten, i varje fall om fallet är mera uppseendeväckande, erhåller meddelande härom av den lokala polismyndigheten, som har att avgiva yttrande över ansökningar om uppehållstillstånd. Ett bibehållande av nämnda förutsättning för gottgörelse skulle medföra, dels att de kommunala hjälporganen skulle bli tvungna att göra anmälan även vid hjälp av enbart tillfällig natur, vilket för bedömandet av frågan om utlänning skall få vistas härstädes eller icke måste anses opåkallat, och dels att länsstyrelse i varje gottgörelseärende skulle behöva kontrollera, att anmälan blivit gjord. En sådan kontroll torde emellertid påfordra endera att anmälan insändes jämväl till vederbörande länsstyrelse eller att länsstyrelsen från den centrala utlänningsmyndigheten införskaffar uppgift om gjord anmälan. Vare sig man väljer det ena eller det andra av dessa förfaringssätt, skulle för de berörda organen uppkomma ett betydande merarbete, som knappast skulle stå i proportion till vad man härigenom skulle kunna vinna.

I anslutning till det anförda har utredningsmannen föreslagit upphävande av det nuvarande 2 mom. i 61 § fattigvårdslagen och en redaktionell ändring av 3 mom. i nämnda paragraf och av 66 § i lagen om samhällets barnavård m. m. av innebörd att i dessa stadganden skulle inflyta en föreskrift om rätt för Kungl. Maj:t att med främmande makt träffa överenskommelse om hemsändande av utlänning.

Beträffande hemsändningsärenden enligt 1928 års fattigvårdskonvention har utredningsmannen förordat, att annan ändring icke nu vidtages än ett upphävande av stadgandet i konventionskungörelsen, att om i kungörelsen föreskriven anmälan till länsstyrelsen icke inkommit i rätt tid, vederbörande fattigvårdssamhälle skall gå förlustig rätten till ersättning av staten för vård, som lämnats mer än fjorton dagar före det anmälningen gjorts. Utredningsmannen har härom uttalat, att det icke synes lämpligt, att konventionskungörelsen innehåller strängare förutsättningar än de i allmänhet gällande för att gottgörelse av staten skall utgå för vård åt utlänning. Några större förluster för statsverket anser utredningsmannen icke behöva befaras genom upphävande av det ifrågavarande stadgandet. Rörande bibehållandet i övrigt av konventionsföreskrifterna har utredningsmannen anfört följande.

Rent principiellt skulle det givetvis vara mest riktigt att överflytta samtliga hemsändningsfrågor på utlänningsstyrelsen. Detta synes emellertid icke lämpligt beträffande sådana hemsändningsärenden, som regleras av 1928 års fattigvårdskonvention och den därtill sig anslutande kungörelsen den 24 november samma år. I fall, då konventionen är tillämplig, kan Sverige icke ensidigt besluta om hemsändning, utan överenskommelse förutsättes med det andra landet för dylik åtgärds vidtagande. Ersättnings- och hemsändningsfrågorna äro sammankopplade. Då det icke synes vara skäl att överflytta handläggningen av ersättningsfrågorna på den centrala utlänningsmyndigheten, synes det icke kunnat ifrågakomma att göra en överflyttning av hemsändningsfrågorna. Härtill kommer, att det direkt i konventionen utsäges,

att det ankommer på länsstyrelserna att hos motsvarande myndighet i det andra landet göra framställning om att den nödställd skall hemsändas eller ersättning utgå. Ett ändrat tillvägagångssätt skulle förutsätta en ändring av själva konventionen.

Yttrandena.

Utredningsmannens förslag har i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran i flertalet yttranden. I vissa yttranden har emellertid förordats anstånd med förslagets genomförande tills frågan om utlänningsärendenas handläggning slutligen avgjorts. Förslaget har helt avstyrkts av tre länsstyrelser, varjämte i ett flertal yttranden detaljanmärkningar framställts mot förslaget.

Beträffande principfrågan om upphävandet av fattigvårdslagens hemsändningsregler har följande anförts.

Länsstyrelsen i Gotlands län anser i likhet med utredningen, att den nuvarande ordningen för prövning av ärenden angående nödställd utlännings hemsändande enligt fattigvårds- och barnavårdslagarna är mindre tillfredsställande. Länsstyrelsen har härom anfört följande.

Då frågan om sådan nödställd utlännings hemsändande icke alltid är avgjord i och med länsstyrelsens beslut, utan annan myndighet — den centrala utlänningsmyndigheten — i sin tur kan pröva densamma från andra synpunkter och på grundval därav komma till annat resultat än länsstyrelsen, synes det länsstyrelsen rationellt, att ifrågavarande ärenden helt överflyttas till den centrala utlänningsmyndigheten, oavsett om ett särskilt ämbetsverk inrättas eller utlänningskommissionen tillsvidare bibehålles. Härigenom skulle man, enligt länsstyrelsens uppfattning, icke endast åstadkomma ett förenklat och arbetsbesparande förfarande utan även undvika det otillfredsställande i att myndigheter, som icke äro olika instanser, fatta olika beslut i hemsändningsärenden.

Såsom i promemorian framhållits avslås i de flesta fall en framställning om nödställd utlännings hemsändande, enär humanitära skäl däremot måste anses föreligga. Under sådana förhållanden få de i 61 § fattigvårdslagen föreskrivna villkoren för erhållande av gottgörelse av staten anses innebära ett alltför omständligt formkrav, vars uppfyllande, såsom den sakkunnige framhållit, även i många fall kan förefalla stötande för rättskänslan. Länsstyrelsen anser därför i likhet med utredningen att sagda formella villkor för erhållande av gottgörelse av staten icke bör i fortsättningen vidmakthållas. Den kontroll över understöd till nödställda utläningar, som man genom nuvarande bestämmelser erhåller, synes länsstyrelsen lämpligen kunna ske genom det föreslagna anmälningsförfarandet.

Även *länsstyrelsen i Västmanlands län* har ansett, att den rådande dualismen med avseende å handläggningen av ärenden om vissa utlännings kvarstannande här i riket borde bringas ur världen.

Länsstyrelsen i Hallands län har ansett förslaget om upphävande av skyldigheten för fattigvårds- och barnavårdsmyndigheter att hos länsstyrelsen göra framställning om hemsändning av utlännings vara synnerligen tillfredsställande. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* har förklarat sig instämma i utredningsmannens uttalande, att det måste anses stötande att enligt gällande ordning fattigvårdsstyrelser och barnavårdsnämnder för erhållande av gott-

görelse av staten nödgas göra framställning om hemsändande av personer, beträffande vilka det är uppenbart att något hemsändande icke kan komma i fråga.

Att ett genomförande av de framlagda förslagen skulle medföra en avsevärd förenkling och arbetsbesparing icke minst för länsstyrelsernas del har betonats av *länsstyrelsen i Älvsborgs län*, som även uttalat, att de intressen, som äro avsedda att tillgodoses med den nuvarande lagstiftningen, syntes bliva tillgodosedda även efter förslagens genomförande.

Barnavårdsnämnden i Stockholm, som tillstyrkt förslaget att upphäva skyldigheten för fattigvårdsstyrelser och barnavårdsnämnder att göra framställning om hemsändning av vårdbehövande utlänningar, har motiverat detta sitt ställningstagande på följande sätt.

All erfarenhet visar, att hemsändning i anledning av dylika framställningar praktiskt taget icke förekommer, varför förslagets genomförande icke kan väntas medföra ökade utgifter för staten. Dessutom synes det orimligt och stötande, att hemsändning skall begäras även där sådan överhuvud taget icke kan ifrågakomma, exempelvis beträffande statslösa. Vidare har det i en stor förvaltning som Stockholm icke alltid kunnat undvikas, att staden genom preskription i vissa fall gått miste om ersättning av staten, något som förefaller särskilt oskäligt, då det varit fråga om utlänningar, vilka genom statliga åtgärder inkommit i riket.

Även *länsstyrelsen i Uppsala län* har framhållit, att hemsändning enligt fattigvårdslagen under nuvarande förhållanden icke kan komma i fråga annat än i enstaka undantagsfall. Länsstyrelsen har vidare anfört.

Skyldigheten för fattigvårdsstyrelse, som lämnat fattigvård åt utlänning, att göra framställning om dennes hemsändning framstår därför numera som en tämligen meningslös formalitet. Det torde också med fog kunna göras gällande, att även under mera normala tider frågor om hemsändning av utlänning böra bedömas utslutande enligt den särskilda lagstiftningen om utlännings rätt att vistas i riket. Länsstyrelsen har därför icke något att erinra mot de föreslagna ändringarna i fattigvårds- och barnavårdslagarna.

Länsstyrelsen i Kristianstads län har anfört följande.

Den i föreliggande förslag angivna ordningen för prövningen av frågan huruvida utlänning, som här i landet måst tilldelas fattigvård eller omhändertagits jämlikt barnavårdslagen skall det oaktat få kvarstanna i landet, synes ur humanitär synpunkt vara att föredraga framför nu gällande bestämmelser i ämnet. Ett obligatoriskt åliggande för fattigvårdsstyrelse och barnavårdsnämnd att göra framställning om hemsändande av sådan utlänning även i sådana fall, då det är uppenbart att hemsändande av humanitära skäl icke bör förekomma, synes föga tilltalande. Frågan om rätt för sådan utlänning att få kvarstanna i landet bör utan större olägenhet kunna prövas i samband med avgörandet av frågan om uppehållstillstånd för honom.

Länsstyrelsen får därför tillstyrka föreliggande förslag och torde detsamma böra genomföras även därest tiden icke skulle anses mogen för den föreslagna omorganisationen av statens utlänningskommission till en utlänningsstyrelse.

Frågan om lagändringens samband med organisationen för utlänningsärendenas handläggning har berörts även av andra myndigheter. *Länsstyrelsen i*

Östergötlands län, som ansett frågan om den centrala utlänningsmyndighetens omorganisation böra anstå till dess man fått en säkrare överblick över den framtida utvecklingen, har uttalat, att oberoende av huru denna organisationsfråga komme att lösas torde det vara uppenbart, att starka skäl tala för förslaget om hemsändningsärendenas överflyttande till ett för riket centralt organ. Länsstyrelsen uttalar därför sin anslutning till den föreslagna överflyttningen. *Socialstyrelsen*, som likaledes tillstyrker förslaget, har uttalat, att detta förutsätter en central utlänningsmyndighet för att kunna genomföras i föreliggande form. Styrelsen har även riktat uppmärksamheten på vikten av att denna myndighet — vilken ensam skulle ha att avgöra fråga om utlännings hemsändning från Sverige i anledning av fattigvård eller barnavård — vid bedömningen av hithörande frågor noga beaktar även de sociala synpunkter, som för närvarande skola iakttagas vid länsstyrelsernas behandling av hemsändningsärenden.

Statens flyktingsnämnd har anfört följande.

Den remitterade promemorian ansluter sig till en samtidigt framlagd promemoria med förslag till omedelbar avveckling av statens utlänningskommissions sociala verksamhet och successiv reducering av flyktingsnämndens uppgifter. Enligt nämndens uppfattning äro förslagen i den nu behandlade promemorian av mindre betydelse för tillskapandet av en fredsmässig ordning för den sociala verksamheten till förmån för härvarande flyktingar. Då emellertid ett genomförande av förslagen medför en minskning i länsstyrelsernas arbetsbörda, särskilt under tiden närmast efter flyktingarnas hänvisande till de ordinarie socialvårdande organen, vill nämnden icke motsätta sig den i promemorian föreslagna ordningen. Nämnden utgår härvid från att denna anordning icke åberopas som särskilt skäl för inrättandet av en fristående utlänningsstyrelse.

Överståthållarämbetet har uttalat, att de i förslaget berörda förhållandena ge vid handen, att en revision av lagbestämmelserna angående hemsändning av utlänningar är önskvärd samt har vidare anfört följande.

Det nu föreskrivna ansökningsförfarandet torde med hänsyn till att hemsändning endast i undantagsfall ifrågakommer och beträffande exempelvis statslösa vårdtagare överhuvud taget är utesluten med fördel kunna ersättas med den föreslagna anmälningsskyldigheten. Begränsningen av anmälningsskyldigheten till att omfatta endast de fall, då vården är av mera stadigvarande natur, synes väl motiverad av den förenkling och den minskning i de kommunala socialvårdsorganens arbetsbörda, som härigenom borde kunna uppnås.

Ehuru den föreslagna lagändringen torde vara möjlig att genomföra omedelbart, vill ämbetet fästa uppmärksamheten på att frågan om en överflyttning till de lokala myndigheterna av en del av de uppgifter, bland annat beviljande eller förlängning av uppehållstillstånd i vissa fall, vilka för närvarande ävila den centrala utlänningsmyndigheten, ännu ej kan anses definitivt löst. Lämplighetsskäl torde tala för att sistnämnda fråga erhåller sin lösning, innan eller samtidigt med att den föreslagna lagändringen genomföres. Föreskrifterna rörande sättet för anmälningsskyldighetens fullgörande bliva ju beroende av vilken myndighet, som kommer att pröva frågor om beviljande eller förlängning av uppehållstillstånd.

Länsstyrelsen i Västmanlands län har anfört följande.

Frågan huruvida ifrågavarande stadgande i fattigvårdslagen nu bör upphävas har aktualiserats i samband med förslaget om inrättande av ett nytt, centralt ämbetsverk för handläggning av utlänningsärenden. Över detta förslag har länsstyrelsen avgivit utlåtande till Kungl. Maj:t och därvid på anförda skäl ifrågasatt, huruvida icke den erforderliga utlänningskontrollen skulle kunna uppdragas åt en särskild byrå inom den till inrättande avsedda arbetsmarknadsstyrelsen.

Skulle likväl det föreslagna ämbetsverket inrättas, torde övervägande skäl tala för att de med kungörelsen den 23 februari 1934 angående handläggningen av ärenden om hemsändande av vissa nödställda utlännningar avsedda ärendena för framtiden överlämnas till det nya ämbetsverket. Anses däremot behovet av en central utlänningskontroll vara av blott temporär karaktär, och skulle vid sådant förhållande utlänningskontrollen, på sätt länsstyrelsen ifrågasatt, tillsvidare uppdragas åt något annat centralt organ än ett särskilt ämbetsverk, synes stadgandet i 61 § 2 mom. lagen om fattigvården icke böra upphävas. Den nuvarande dualismen med avseende å handläggningen av frågor om utlänningsars avlägsnande ur landet torde i så fall i stället kunna avhjälpas genom ändring av nyssnämnda kungörelse på det sättet, att sådan framställning, varom förmäles i nyssberörda stadgande i fattigvårdslagen, tillsvidare, så länge utlänningskontrollen kräver tillgång till ett centralt organ, av vederbörande länsstyrelse överlämnas till detta tillfälliga organ för beslut i samband med prövning därstädes av ansökan från vederbörande om uppehållstillstånd eller förlängt dylikt tillstånd.

Länsstyrelsen i Stockholms län har uttalat bl. a. följande.

Förslaget bygger på att ett nytt centralt ämbetsverk, en utlänningsstyrelse, skall tillskapas för det framtida handhavandet av utlänningsärendena. Länsstyrelsen har nyligen avgivit utlåtande öven en av samma sakkunnige utarbetad promemoria, utmynnande i förslag om vidtagande av en dylik åtgärd. På närmare angivna skäl har länsstyrelsen därvid förklarat att länsstyrelsen icke ansåge sig kunna tillstyrka sakkunnigförslaget utan att länsstyrelsen funne frågan böra göras till föremål för ny behandling, sedan sådana förhållanden inträtt, att de med erforderlig grad av säkerhet låte sig bedömas, hur densamma lämpligen borde lösas. I avbidan härå borde enligt länsstyrelsens mening rådande ordning bibehållas.

För den händelse statsmakterna ändock finna anledning att inrätta en utlänningsstyrelse i form av ett fast statligt ämbetsverk synes intet vara att erinra mot att det nu remitterade förslaget samtidigt genomföres. Länsstyrelsen finner det nämligen i och för sig vara en lämplig åtgärd att i största möjliga utsträckning på en hand förena beslutanderätten i sådana ärenden, där avgörande skall träffas, huruvida i riket inkommen utlännings skall få kvarstanna.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har anfört liknande synpunkter som de av länsstyrelsen i Stockholms län framförda.

Ur de yttranden, i vilka förslaget avstyrkts, må återgivas följande uttalanden av mera principiell betydelse.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har anfört följande.

Förslaget har enligt promemorian främst till syfte att undanröja den dualism, som anses föreligga genom att, som det säges, »såväl den centrala utlänningsmyndigheten som länsstyrelserna i första hand pröva frågan om vissa

utlänningsars kvarstannande i landet och därvid bedöma frågan ur delvis olika synpunkter». Vilka olägenheter, som den påstådda dualismen förorsakat, angives ej närmare. Man får emellertid den uppfattningen, att de sakkunniga anse det onödigt, att länsstyrelserna pröva hemsändningsfrågan, då den centrala utlänningsmyndigheten vid behandlingen av ansökning om fortsatt uppehållstillstånd tar hänsyn till den omständigheten, att understöd utgått från det allmänna, och därvid prövar frågan om utlänningsens kvarstannande i riket »ur en vidare synpunkt». Det är då närmast ägnat att förväna, att de sakkunniga icke varit så konsekventa, att de — i anslutning till tidigare i ämnet väckta förslag — även förordat upphävande av bestämmelserna om utvisning i 31 § utlänningslagen. Vad de sakkunniga ovan anfört synes nämligen med i stort sett samma fog kunna åberopas härför. Lika väl som den centrala utlänningsmyndigheten i uppehållstillståndsärendet beaktar åtnjutet understöd, synes den kunna taga hänsyn till vad utlänningen låtit sig komma till last i de hänseenden, som angivas i nämnda lagrum.

De sakkunnigas motivering kan emellertid enligt länsstyrelsens uppfattning knappast godtagas. Det synes bygga på den förutsättningen, att de nuvarande förhållandena och den därav föranledda exceptionella utlänningslagstiftningen skall bliva bestående. Ett sådant betraktelsesätt kan dock näppe- ligen vara riktigt. Vår utlänningslagstiftning innehåller för närvarande såväl element av mera bestående natur som sådana av, som man får hoppas, temporär karaktär, betingade av de rådande abnorma förhållandena. Till de varaktiga elementen är att hänföra bestämmelserna om utvisning av förbrytare och andra samhällsskadliga personer liksom om hemsändning av försörjningsodugliga. De tidsbegränsade uppehållstillstånden för utlänningar, som för framtiden vilja slå sig ned i vårt land, utgöra däremot en företeelse, som man vill hoppas kommer att försvinna, då normala förhållanden åter inträda. Ett mål för strävandena på detta område synes nämligen böra vara, att så snart omständigheterna det medge lagfästa, att den utlännings, som efter noggrann prövning fått tillstånd att bosätta sig här i landet, för sin fortsatta vistelse härstädes icke skall vara beroende av myndighets beslut om uppehållstillstånd utan skall kunna tvingas lämna landet endast då någon av de nuvarande utvisningsgrunderna finnes tillämplig å honom eller han faller fattigvården till last. Med en sådan målsättning för vår utlänningslagstiftning synes det nu framlagda förslaget, som förutsätter tillvaron av kortvariga uppehållstillstånd för alla utlänningar, icke vara förenligt.

De sakkunniga anföra vidare ett välkänt argument, då de framhålla den fördel, som skulle vinnas därigenom att länsstyrelsens arbetsbörda i icke obetydlig grad skulle minskas. Därest en sådan minskning skulle finnas önskvärd, läser den lättnad, som genom förslaget skulle ernås, emellertid kunna skattas mycket ringa.

Även om man ej kan godtaga de i promemorian åberopade skälen, är därmed ingalunda sagt, att icke en revision av 61 § 2 mom. fattigvårdslagen är behövlig. Lagrummet är avpassat för en tid, då antalet utlänningar i landet var vida lägre än vad man inom en överskådlig framtid kan räkna med skall bliva fallet. Ehuru utlänningsarna i viss utsträckning omfattas av socialförsäkringen, falla de, då deras ekonomiska ställning på det hela taget ofta nog är ganska svag, vid inträffad arbetsoförmåga o. dyl. lätt fattigvården till last. Oftast är det fråga om fattigvård av rent tillfällig natur, som uppenbarligen ej bör föranleda hemsändning. Det framstår därför såsom onödigt, att fattigvårdsstyrelserna i dessa fall skola vara nödsakade att begära hemsändning. Den tid av 14 dagar, inom vilken sådan ansökan skall göras, är vidare alltför kort. Det är ej alltid möjligt att redan då bedöma, huruvida vårdbeho-

vet är stadigvarande, en omständighet, som är avgörande för hemsändningsfrågans prövning. Tidsfristen synes därför böra avsevärt förlängas.

Samma synpunkter göra sig i viss mån gällande beträffande den i kungörelsen med bestämmelser i anledning av den mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge den 25 oktober 1928 avslutade fattigvårdskonventionen stadgade anmälningsskyldigheten. Vissa föreskrifter i konventionen komplicera emellertid uppenbarligen för närvarande här förhållandena.

Länsstyrelsen i Kronobergs län har erinrat om att länsstyrelsen i annat sammanhang avstyrkt förslaget om inrättande av en utlänningsstyrelse och förordat dels viss decentralisering av utlänningsärendena och dels överförande av återstoden av de ärenden, som nu handläggas av statens utlänningskommission, till socialstyrelsen eller annan myndighet. Länsstyrelsen har vidare anfört följande.

Om nu ifrågavarande hemsändningsärenden överflyttas till den centrala utlänningsmyndigheten skulle avvecklingen av statens utlänningskommission sannolikt fördröjas. Även andra skäl tala mot förslaget. Det synes sålunda olämpligt att den nuvarande enhetliga handläggningen av ärenden enligt 1928 års fattigvårdskonvention och andra hemsändningsärenden sönderbrytes. Förslagets genomförande skulle genom att ärenden rörande skandinaverna komma att handläggas på annat sätt än ärenden rörande andra utläningar åstadkomma förvirring och osäkerhet hos fattigvårdsstyrelser och barnavårdsnämnder. Det nuvarande systemet, då frågor om eventuell hemsändning av utläningar prövas såväl av länsstyrelser som av Kungl. Maj:t, torde innebära större garanti för utlänningsrättssäkerhet än förslaget om prövning enbart av den centrala utlänningsmyndigheten. Länsstyrelsens arbete med dessa hemsändningsärenden är icke särskilt betungande.

Till stöd för sitt avstyrkande av förslaget har *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anfört följande.

Den sakkunnige har anmärkt, att det råder en dualism genom att såväl den centrala utlänningsmyndigheten som länsstyrelserna i första hand pröva frågan om vissa utlännings kvarstannande i landet och därvid bedöma frågan ur delvis olika synpunkter. Mot denna dualism har den sakkunnige sökt det vanliga botemedlet — centralisering — och därvid föreslagit att det överlämnas åt den centrala utlänningsmyndigheten att i samband med frågan om förlängning av uppehållstillstånd pröva frågan om utläning, som åtnjutit fattigvård eller omhändertagits jämlikt barnavårdslagen, skall få kvarstanna i landet eller ej. Beträffande medborgare i de nordiska länderna har — på grund av fattigvårdskonventionens bestämmelser, varigenom hemsändningsfrågan sammankopplats med ersättningsfrågan — någon dylik överflyttning av hemsändningsfrågorna ej föreslagits. Härigenom kommer hemsändningsinstitutet att kvarstå beträffande medborgare i de nordiska länderna, för vilka ersättning för vården i regel utgives från hemlandet, under det att beträffande andra utläningar, för vilka någon ersättning för lämnad vård icke utgår från hemlandet, frågan om utlännings kvarstannande i riket skulle kunna upptagas endast i samband med frågan om förlängning av uppehållstillståndet. Denna olikhet, vilken ej synes inge den sakkunnige några betänkligheter, finner länsstyrelsen böra tillmätas betydligt större vikt än ovan nämnda dualism. Enligt den sakkunniges förmenande skulle den föreslagna anordningen ej fördröja ett eventuellt hemsändande. Länsstyrelsen finner detta påstående oriktigt. Visserligen beviljas nu flertalet uppehållsviseringar endast för kort tid — i allmänhet sex månader — men det kan

väl ej vara rimligt att under fredsförhållanden fasthålla vid denna princip utan praktiska skäl tala för att tiden för beviljande av uppehållstillstånd väsentligt utökas. Man torde emellertid utan vidare kunna fastslå att så snart tiden för uppehållstillståndens giltighet överskrider sex månader, den föreslagna anordningen skulle väsentligt fördröja en eventuell hemsändning.

Länsstyrelsen har vidare anfört följande.

Statens intresse i fråga om hemsändning av utlänning, som fallit fattigvården till last eller omhändertagits jämlikt barnavårdslagen, är icke enbart av ekonomisk art. Det råder på så gott som samtliga våra vårdanstalter brist på vårdplatser och det är givetvis av intresse för sjukvårds- och socialvårdsmyndigheterna att i främsta hand landets egna medborgare tillförsäkras möjlighet till den vård, varav de äro i behov, och att för den skull vårdplatser ej onödigtvis upptagas av utlänningar med ringa anknytning till landet. Länsstyrelserna, som ha ständig kontakt med de sociala myndigheterna och kännedom om de sociala vårdbehoven, torde i främsta rummet vara lämpade för bedömande av hemsändningsfrågorna. Att därvid även i viss mån böra läggas sådana synpunkter på fallet, som komma i fråga vid bedömandet av ärenden jämlikt utlänningslagen, är självklart, men länsstyrelserna stå ingalunda främmande för dessa synpunkter. Länsstyrelsen har i ett denna dag avgivet utlåtande angående förslag om inrättande av en utlänningsstyrelse, i samband med att länsstyrelsen avstyrkt förslaget, uttalat sig för en utredning i vad mån handläggningen av utlänningsärendena med decentraliseras. Därest detta länsstyrelsens förslag vinner beaktande, skulle det vara olyckligt att föregripa en dylik utredning genom en centralisering av hemsändningsärendena.

Beträffande förslagens verkningar i fråga om länsstyrelsernas arbetsbörda har länsstyrelsen anfört följande.

Den sakkunniges påstående, att en överflyttning från länsstyrelserna av nu ifrågavarande hemsändningsärenden skulle medföra att länsstyrelsernas arbetsbörda i fattigvårds- och barnavårdsärenden komme att i icke obetydlig grad minskas, synes böttna i ren okunnighet om verkliga förhållandet. Antalet dylika ärenden utgjorde nämligen vid härvarande länsstyrelse — där dock antalet säkerligen är avsevärt större än hos flertalet andra länsstyrelser — under år 1945 53 och under år 1946 58, ett försvinnande litet antal jämfört med samtliga fattigvårds- och barnavårdsärenden vid länsstyrelsen. Här till kommer att handläggningen av det stora flertalet av dessa ärenden förorsakar länsstyrelsen endast ringa arbete. En avveckling av den speciella flyktinghjälpen skulle visserligen väsentligt öka antalet dylika ärenden, men denna ökning kommer till övervägande delen att bli helt tillfällig. En dylik tillfällig ökning kan icke få tagas till förevändning för en överflyttning av ifrågavarande ärenden.

Ett genomförande av den föreslagna överflyttningen skulle — därest den nuvarande påföljden för fattigvårdsstyrelserna och barnavårdsnämnderna av försummad anhållan om hemsändning bibehålles — medföra ett betydande merarbete jämfört med vad som nu är förhållandet. Den sakkunnige har därför ansett sig nödsakad att föreslå borttagandet av denna påföljd, för likformighetens skull även beträffande konventionsfallen. Därvid har uttalats den förmodan, att fattigvårdsstyrelserna och barnavårdsnämnderna i allmänhet komma att göra föreskriven anmälan, även om bevis om fullgjord sådan icke uppställas som förutsättning för statsbidrag. Länsstyrelsen som har en mångårig erfarenhet att bygga på i dessa ärenden, delar ej denna optimistiska

åsikt, varför länsstyrelsen icke kan tillstyrka att ovannämnda påföljd bortfaller.

Med stöd av det anförda har länsstyrelsen bestämt avstyrkt förslaget om upphävande av bestämmelserna i 61 § 2 mom. fattigvårdslagen. Ärenden om hemsändande av utlänning borde enligt länsstyrelsens mening liksom hitintills handläggas av länsstyrelserna. Fattigvårdsstyrelsernas och barnavårdsnämndernas skyldighet att för att bevara statsbidragsrätten göra ansökan om hemsändning kunde dock lämpligen ersättas med en enkel anmälningsskyldighet till länsstyrelsen om lämnad vård, vilken skyldighet borde fullgöras å fastställd blankett, upptagande vissa för ifrågavarande ärendens bedömande önskvärda frågor. Tiden för fullgörande av dylik anmälan kunde lämpligen utsträckas till en månad.

Hemsändningsfrågornas samband med uppehållstillståndstidens längd har särskilt berörts av ett par myndigheter. *Överståthållarämbetet* har sålunda framhållit, att enligt förslaget skulle i samband med avskaffandet av hemsändningsinstitutet i fattigvårds- och barnavårdslagen frågan om utlänningars kvarstannande här i riket endast komma under bedömande vid beviljande eller förlängning av uppehållstillstånd. Ämbetet tillstyrker i princip detta men förutsätter därvid att, därest ett uppehållstillstånd beviljats under antagande att vederbörande ägde förvärvsmöjligheter och grunden för tillståndet sålunda förfallit, tillståndsfrågan kan tagas under förnyad prövning även om tiden för uppehållstillståndet ej gått till ända. I samband härmed har ämbetet föreslagit, att en utvidgning av förpassningsgrunderna enligt utlänningslagen toges under övervägande.

Liknande synpunkter ha anförts av *länsstyrelsen i Örebro län*, som anser att om praxis i fråga om längden av uppehållstillstånd på det sätt ändras, att tiden för tillståndens giltighet utsträcker, särskilda bestämmelser torde bli erforderliga, innefattande föreskrift att frågan om utlännings avlägsnande ur landet regelbundet och utan alltför lång mellantid — förslagsvis högst ett år — upptages till prövning.

Vad angår den föreslagna anmälningsskyldigheten beträffande utgiven fattig- eller barnavård har *länsstyrelsen i Jämtlands län* anført följande.

Enligt gällande bestämmelser skall ansökan om statsersättning insändas till länsstyrelsen före utgången av februari månad året efter det, då vården utgavs; och föreslås härutinnan icke någon ändring. Sålunda kan avsevärd tid förflyta mellan vårdens utgivande och ingivandet av ansökningen om statsersättning. Detta förhållande har dock hitintills icke medfört någon olägenhet i utredningshänseende, enär länsstyrelsen med nu gällande ordning genom föreskriven anmälan fått kännedom om vårdfallen inom kort tid efter vårdens början och följaktligen kunnat föranstalta om erforderlig utredning i fattigvårdshänseende. Därest anmälan till länsstyrelsen — såsom nu föreslagits — borttages, kan det bli svårt eller i vissa fall omöjligt för länsstyrelsen att förebringa dylik utredning, eftersom länsstyrelsen måhända först lång tid efter vårdens utgivande får kännedom om fallen. Vid sådant

förhållande torde frågan om borttagandet av anmälan hos länsstyrelsen böra bli föremål för ytterligare överbäggande.

Länsstyrelsen i Uppsala län har förklarat sig icke kunna tillstyrka det föreslagna nya stadgandet om skyldighet för fattigvårdsstyrelse och barnavårdsnämnd, som lämnat vård åt utlänning, att, om vården ej kan anses tillfällig, göra anmälan därom till den centrala utlänningsmyndigheten. De upplysningar om meddelad socialvård, som denna myndighet behöver, finner länsstyrelsen enklast och tillförlitligast kunna anskaffas genom att de lokala polismyndigheterna till sin utredning i ärenden angående uppehållstillstånd m. m. foga utdrag av socialregistret rörande de utläningar, som åtjutit sådan vård.

Liknande synpunkter ha anförts av *socialvårdschefen i Uppsala stad*, som tillika anser att anmälningsskyldigheten i stor utsträckning skulle bli illusorisk då uraktlåtenhet att göra anmälan ej är förenad med någon påföljd.

Stockholms barnavårdsnämnd har anfört följande.

Då utredningen icke anger på vad sätt eller i vilken form den föreslagna nya anmälan till utlänningsstyrelsen skall ske, kan man icke avgöra vad förslaget i denna del kommer att medföra i fråga om arbetsbelastning för barnavårdsnämnden. I individuella fall kan vidare tveksamhet uppstå, huruvida anmälan skall göras eller ej, eftersom anmälningsskyldigheten föreslås begränsad till fall, »där ej vården anses enbart tillfällig», och sålunda icke anknytes till något objektivt konstaterbart. Ehuru någon påföljd för underlåtenhet att göra anmälan (i motsats till vad som gäller barnhemsföreståndares och fosterföräldrars m. fl:s anmälningsskyldighet till polisen om utlännings emottagande) icke föreslås, synes dock anmälningsskyldighetens omfattning böra mera noggrant preciseras, så att kommunala organ, som lojalt vilja fullgöra sin skyldighet, icke behöva stå tveksamma.

Stockholms fattigvårdsnämnd har anfört enahanda synpunkter som barnavårdsnämnden samt i detta sammanhang förordad en revision av utlänningskungörelsens stadgande om anmälningsskyldighet rörande utläningar.

Länsstyrelsen i Kalmar län har anfört.

Stadgandet i konventionskungörelsen om samhälles skyldighet att inom viss tid göra anmälan till länsstyrelsen om vård till skandinavisk medborgare bör icke borttagas. Genom nämnda anmälan får länsstyrelsen nämligen kännedom av vård, som skall återsökas av hemlandet, och kan i sådant fall inom föreskriven tid göra framställning till hemlandet. Om anmälningsskyldigheten bortfaller, får länsstyrelsen regelmässigt icke kännedom om vården förrän samhället söker gottgörelse av statsmedel. I den mån vården utgivits för mera än ett år sedan är hemlandet icke skyldigt ersätta svenska statsverket för den gottgjorda vården. Härigenom kommer statsverket att förorsakas icke obetydliga förluster.

Länsstyrelsen i Örebro län har uttalat, att om någon påföljd för underlåtenhet att fullgöra anmälan icke stadgas, fara föreligger för att föreskriven anmälan ej göres och att den centrala utlänningsmyndigheten sålunda icke får kännedom om att vård utgått. Länsstyrelsen föreslår, att antingen den lokala polismyndigheten åläggas att i varje ärende angående uppehållstillstånd utreda, om utläningen åtnjuter sådan vård, eller ock föreskrift med-

delas, att länsstyrelse varje år, så snart ansökningarna om statsbidrag till kostnaderna för vård åt utlänningar prövats, skall till den centrala utlänningsmyndigheten översända avskrift (genomslagskopia) av uppgjorda förteckningar över dessa ansökningar.

Överståthållarämbetet har framhållit, att det är av stor betydelse för den centrala utlänningsmyndigheten att utan dröjsmål erhålla uppgift om meddelad vård, enär detta förhållande måste beaktas vid prövningen av ansökningar om uppehållstillstånd. En garanti för anmälningsskyldighetens fullgörande skulle enligt överståthållarämbetets mening kunna erhållas genom att rätten till ersättning av statsmedel bleve beroende av huruvida anmälan skett i rätt tid.

Utlänningsnämnden har förordat, att — i överensstämmelse med vad hittills gällt — som förutsättning för rätt till gottgörelse uppställas, att anmälan om lämnad fattigvård ägt rum. Nämnden har härom vidare anfört följande.

I så fall skulle visserligen, som i promemorian framhålles, de kommunala hjälporganen kunna finna anledning att göra anmälan till den centrala utlänningsmyndigheten även vid hjälp av enbart tillfällig natur. Enligt nämndens uppfattning skulle emellertid någon större olägenhet härigenom icke uppkomma. Uppställande av förutnämnda förutsättning för gottgörelse skulle givetvis medföra, att länsstyrelse i varje gottgörelseärende måste kontrollera, huruvida föreskriven anmälan blivit gjord. För möjliggörande av denna kontroll torde därför böra föreskrivas, att den i 49 a § utlänningskungörelsen föreskrivna anmälan även skall insändas till vederbörande länsstyrelse vid äventyr att ersättning för fattigvård eller utgift jämlikt barnavårdslagen, som utgivits mer än fjorton dagar före det anmälan gjorts, anses förfallen. Det synes nämnden icke med skäl kunna antagas, att något mera betydande arbete härigenom skulle uppkomma för de kommunala hjälporganen. I varje fall skulle därigenom — mer än på annat sätt — vinnas avsevärd garanti för att den centrala utlänningsmyndigheten redan på ett tidigt stadium erhöle kännedom om åt utlänning meddelad fattigvård, något som ur hemsändningssynpunkt är av uppenbar betydelse.

Länsstyrelsen i Hallands län har funnit de i 25 kap. strafflagen och 39 § utlänningslagen införda straffbestämmelserna utgöra erforderliga garantier för att anmälningsskyldigheten fullgöres.

Beträffande förslaget om upphävande av påföljden för försummad anmälan enligt konventionskungörelsen har *överståthållarämbetet* förordat att gällande bestämmelse bibehålles. Till motivering härav har ämbetet anfört följande.

Enligt artikel 13 i konventionen skall nämligen länsstyrelse till vederbörande myndighet i vårdtagarens hemland snarast möjligt göra framställning om hemsändning eller ersättning och rätt till ersättning för den vård, som lämnats tidigare än ett år före framställningen, föreligger ej. Sistnämnda preskriptionsbestämmelse kan befaras medföra onödiga förluster för staten till följd av försummad anmälan från de kommunala organen, vilka ej längre ha samma ekonomiska intresse av att anmälan sker inom föreskriven tid. Dröjsmål med avgörandet av konventionsärendena kan även bliva en följd härav.

Liknande synpunkter ha anförts av *länsstyrelsen i Örebro län*, som anser det böra övervägas, om icke anledning föreligger att i konventionskungörelsen intaga en bestämmelse av innehåll att fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd, som genom underlåten anmälan föranlett att staten ej äger av hemlandet utfå gottgörelse för viss vård, icke skall vara berättigad till ersättning för vården av statsmedel.

Även *länsstyrelsen i Västerbottens län* har avstyrkt förslaget i denna del, därvid framhållits, att då i konventionsfall anmälan fortfarande skall göras även om vården anses tillfällig, icke heller de praktiska skäl föreligga, vilka motivera upphävandet av påföljden då fråga är om icke konventionsfall.

Ett par remissmyndigheter ha framhållit erforderligheten av en definition av begreppet stadigvarande vård som förutsättning för anmälningsskyldighetens inträdande. *Överståthållarämbetet* och *länsstyrelsen i Hallands län* ha därvid påpekat risken för att den definition av begreppet tillfällig vård, som förekommer i den nordiska fattigvårdskonventionen, d. v. s. all vård upp till ett år, kan föranleda felbedömningar. Länsstyrelsen ifrågasätter i detta sammanhang, om icke anmälningsskyldigheten även i konventionsfallen kunde begränsas, lämpligen på sätt gäller i fråga om rätt för ett land att utfå gottgörelse av annat land, d. v. s. till fall där vårdbeloppet överstiger 100 kronor.

Vikten av att de föreslagna föreskrifterna om anmälningsskyldighet på ändamålsenligt sätt bringas till fattigvårds- och barnavårdsmyndigheternas kännedom har betonats av flera myndigheter. *Länsstyrelsen i Värmlands län* har härom anfört följande.

Enligt länsstyrelsens uppfattning bör föreslagen lagbestämmelse angående den anmälningsskyldighet, som i detta sammanhang skall åligga fattigvårdsstyrelse och barnavårdsnämnd, liksom hittills intagas i fattigvårds- och barnavårdslagarna. Endast härigenom synes garanti kunna vinnas för att ifrågasatt anmälningsskyldighet verkligen blir fullgjord. Nyssnämnda lagar ha de kommunala myndigheterna i allmänhet god kännedom om, och i dessa lagar kunna de lätt återfinna ifrågasatt bestämmelse. Utlänningskungörelsen däremot stå myndigheterna i många fall helt främmande för. Det låter sig visserligen göra att de kommunala myndigheterna uppmärksammas å bestämmelsen genom ett påpekande i den av socialstyrelsen utgivna publikationen Råd och anvisningar i socialvårdsfrågor. Ett dylikt påpekande har emellertid ett mycket begränsat värde. Efter ett eller ett par ordförandeskiften torde påpekandet ha fallit i glömska med påföljd att sådan anmälan, varom här är fråga, icke alltid kommer att fullgöras.

Liknande synpunkter ha framförts av *länsstyrelserna i Hallands och Norrbottens län* samt av *socialvårdschefen i Uppsala stad*.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har i detta sammanhang anfört följande.

Innan länsstyrelsen till avgörande företager inkomna ansökningar enligt 61 § 2 mom. fattigvårdslagen, undersöker länsstyrelsen regelmässigt, huruvida överhuvud taget förutsättningar för gottgörelse av statsmedel för de

uppkomna vårdkostnaderna kunna tänkas föreligga samt införskaffar erforderlig utredning, i den mån sådan på detta stadium står att erhålla. Vid den tidpunkt nästföljande år, då ansökan om ersättning av statsmedel till länsstyrelsen inkommer, kan nämligen vården ofta nog hava upphört, varigenom förebringandet av kompletterande utredning försvåras. Därest 61 § 2 mom. fattigvårdslagen upphäves, omöjliggöres en sådan förberedande handläggning av ersättningsfrågan, vilket åter kan medföra rättsförlust för vederbörande vistelsesamhälle.

I samband med förslaget genomförande synes därför i allt fall — eventuellt genom påpekande i av socialstyrelsen utgivna Råd och anvisningar i socialvårdsärenden, till vilken publikation promemorian i annat sammanhang hänvisar — fattigvårdsstyrelserna och barnavårdsnämnderna göras uppmärksamma på vikten av att i nu ifrågavarande ärenden genom dessa hjälporgans försorg redan på ett tidigt stadium förebringas erforderlig utredning angående förhandenvaron av lagstadgade förutsättningar för statsmedelsgottgörelse.

Slutligen må nämnas, att *kammarrätten* erinrat därom att i 31 § sista stycket utlänningslagen föreskrives, att om hemsändande av utlänning som faller fattigvården till last är särskilt stadgat. Då detta särskilda stadgande torde avse bestämmelserna i 61 § 2 mom. fattigvårdslagen syntes, därest sistnämnda bestämmelser upphävdes, 31 § sista stycket utlänningslagen böra givas sådan lydelse, som svarade mot det föreslagna innehållet av 61 § 3 mom. fattigvårdslagen.

Föredraganden.

Frågan om utlännings rätt att vistas här i riket regleras i huvudsak av utlänningslagstiftningen. Denna innehåller bestämmelser angående utlännings rätt att inkomma och uppehålla sig i riket ävensom under vilka förutsättningar och i vilka former beslut om icke önskvärda utlännings avlägsnande ur riket skall meddelas. Sådant beslut meddelas i vissa fall — då fråga är om utvisning av vissa asociala och kriminella utlännings — av länsstyrelse, men i allmänhet av den centrala utlänningsmyndigheten.

För ett särskilt fall, nämligen då fråga är om hemsändande av utlänning, som faller fattigvården till last, regleras emellertid frågan om utlännings avlägsnande ur riket icke i utlänningslagstiftningen, utan föreskrives däri endast att om hemsändande av sådan utlänning är särskilt stadgat. Denna hänvisning avser bestämmelserna i 61 § fattigvårdslagen och därtill sig anslutande författningar. Enligt 2 mom. av nämnda paragraf skall, om fattigvård lämnats någon som ej är svensk medborgare, fattigvårdsstyrelsen inom fjorton dagar efter det fattigvården började utgå hos vederbörande länsstyrelse göra framställning om utlännings hemsändande vid äventyr att gottgörelse av staten för den lämnade fattigvården icke beredes fattigvårdssamhället beträffande tid som gått till ända mer än fjorton dagar före det ansökning om hemsändande göres. I administrativ ordning ha bestämmelser meddelats om de grunder efter vilka prövningen av hemsändningsfrågan skall ske. Beslut om hemsändande kan endast meddelas av Kungl. Maj:t.

Enligt 61 § 3 mom. fattigvårdslagen äger vidare Kungl. Maj:t, under förutsättning av ömsesidighet, med främmande makt träffa överenskommelse om

behandling av dess undersåtar här i riket i fattigvårdshänseende och om gottgörelse för härvid uppkommen kostnad. I den med stöd av detta stadgande år 1928 avslutade fattigvårdskonventionen med Danmark, Finland och Norge har behandlats frågan om hemsändande av medborgare i något av nämnda länder som här i riket åtnjutit fattigvård. Nämnda konvention har föranlett särskilda föreskrifter om handläggning av ärenden som avses i konventionen. I stället för ansökning om hemsändande skall sålunda till länsstyrelsen endast göras anmälan om lämnad fattigvård, varefter det ankommer på länsstyrelsen att söka direkt kontakt med vederbörande myndighet i den nödställdes hemland för avgörande av ersättnings- och hemsändningsfrågan.

De särskilda regler i fattigvårdslagstiftningen, för vilka nu redogjorts, äga enligt 66 § barnavårdslagen motsvarande tillämpning då utländsk medborgare omhändertagits för samhällsvård jämlikt barnavårdslagen.

Den för utredning av frågan om utlänningskommissionens och statens flyktingsnämnds fortsatta verksamhet tillkallade utredningsmannen har föreslagit, att hemsändningsinstitutet enligt fattigvårds- och barnavårdslagstiftningen avskaffas såvitt angår andra utläningar än medborgare i de länder som omfattas av 1928 års fattigvårdskonvention. I stället skulle frågan om utlänningsavlägsnande ur riket på den grund att fattigvård meddelats honom bli va föremål för bedömning i samband med avgörande av frågan om fortsatt uppehållstillstånd för hans vistelse i riket. Vederbörande fattigvårdsmyndighet skulle vara skyldig att om lämnad fattigvård åt utläning — dock endast beträffande vård av varaktig karaktär — göra anmälan till den centrala utlänningsmyndigheten, som, då fråga uppkomme om förlängning av uppehållstillståndet, skulle ha att taga hänsyn till den omständigheten att utläningen fallit fattigvården till last och äga att, om skäl därtill ansåges föreligga, vägra fortsatt uppehållstillstånd och eventuellt i samband därmed meddela beslut om utlännings omedelbart förpassning ur riket.

Till stöd för detta förslag har utredningsmannen främst åberopat att den nuvarande ordningen innebure en olämplig dualism i prövningen av frågan om utlänningsavlägsnande ur riket. Rätten för utläning, som fallit fattigvården till last, att kvarstanna i riket vore nämligen icke beroende enbart på hemsändningsfrågans avgörande, eftersom den centrala utlänningsmyndigheten kunde taga upp frågan från andra utgångspunkter. Utredningsmannen har jämväl anført, att den centrala utlänningsmyndigheten vid sin prövning toge hänsyn till sådana humanitära och samhällsekonomiska synpunkter, som skulle beaktas vid prövning av hemsändningsfrågor enligt fattigvårdslagen. Såsom ett särskilt skäl för att slopa de nuvarande föreskrifterna om hemsändning har utredningsmannen åberopat, att det måste anses stötande att fattigvårdssamhälle skall vara skyldigt att begära hemsändande av utläning i sådana fall då med hänsyn till asylrättssynpunkter eller av andra humanitära skäl något hemsändande uppenbarligen icke kan komma i fråga.

I de yttranden, som avgivits över utredningsmannens förslag, har detta i allmänhet tillstyrkts. Därvid har i en del fall åberopats att en gemensam handläggning av alla frågor rörande utlänningsavlägsnande ur riket vore

önskvärd, medan i andra fall särskilt betonats vad utredningsmannen anfört därom att det vore stötande att hemsändning skulle behöva begäras då sådan ej kunde komma i fråga. Några remissmyndigheter ha emellertid ställt sig avvisande till förslaget. I dessa yttranden har anförts, bland annat, att medan hemsändningsinstitutet — i likhet med reglerna om utvisning av asociala och kriminella utländska medborgare — vore av bestående karaktär, behovet av föreskrifter om allmän kontroll av här i riket sig uppehållande utlänningar kunde antagas vara mera övergående. Gentemot det av utredningsmannen främst åberopade skälet för det av honom framlagda förslaget, eller den rådande dualismen i fråga om prövningsförfarandet, ha några myndigheter hänvisat till att enligt förslaget en dualism alltjämt komme att bestå, i det att hemsändningsinstitutet skulle vara tillämpligt å utlänningar, som fölle under 1928 års fattigvårdskonvention, medan däremot i fråga om övriga utlänningar ett avlägsnande ur riket på grund av lämnad fattigvård komme att ske i samma ordning som då sådan åtgärd förestavades av andra skäl.

För min del anser jag den av utredningsmannen påtalade dualismen vara en olägenhet. Det är uppenbart att man i många fall icke kan bedöma frågan huruvida en utlänning som fallit fattigvården till last bör tillåtas att stanna kvar i riket enbart med hänsyn till den omständigheten att fattigvård lämnats honom. Enligt den rådande ordningen bör emellertid strängt taget sistnämnda omständighet hållas i sär från andra omständigheter, som göra att utlänningens fortsatta vistelse i riket icke är önskvärd. Det kan i detta sammanhang erinras, att 1928 års fattigvårdskonvention uttryckligen föreskriver, att konventionen icke medför någon inskränkning i de fördragsslutande ländernas rätt att fritt tillämpa där gällande allmänna bestämmelser om utlännings rätt att vistas i vederbörande land; dock att tillämpningen icke får ske på sådant sätt att konventionen kringgås. Att fattigvård lämnats en utlänning kan emellertid vara ett av de skäl som tillhoppa, men icke var för sig, göra det önskvärt att utlänningen avlägsnas ur riket. Från principiell synpunkt synes det därför riktigt att, såsom utredningsmannen föreslagit, hemsändningsfrågorna prövas av samma myndigheter, som eljest ha att avgöra frågan om utlänningens rätt att kvarstanna i riket.

Såsom framhållits i vissa remissyttranden är emellertid den nuvarande utlänningslagstiftningen tidsbegränsad och frågan om den framtida organisationen för handläggning av utlänningsärendena oklar. Jag har tidigare denna dag vid anmälan av fråga om anslag till utlänningskommissionen redogjort för ett av utredningsmannen framlagt förslag till omorganisation av vissa delar av utlänningskommissionen till ett permanent ämbetsverk. Därvid har jag uttalat såsom min mening, att med frågan om skapandet av en definitiv organisation för utlänningsärendenas handläggning borde anstå i avbidan på att frågan om utlänningskontrollens framtida utformning och bedrivande bleve slutligt avgjord. På grund härav synes mig tiden ännu icke vara inne att överföra prövningen av frågor om hemsändning av utlänningar, som fallit fattigvården till last, till utlänningsmyndigheterna. En bidragande orsak till att låta frågan anstå är att 1928 års fattigvårdskonvention bygger på

förefintligheten av ett hemsändningsinstitut. Konventionen är i åtskilliga avseenden föråldrad och frågan om en revision av densamma synes böra upptagas till övervägande. Intill dess en sådan revision skett, måste emellertid hemsändningsförfarandet bibehållas såvitt angår medborgare i våra nordiska grannländer.

Enligt min mening bör alltså hemsändningsförfarandet tills vidare bibehållas. I likhet med utredningsmannen och så gott som samtliga hörda myndigheter anser jag emellertid de nuvarande reglerna därom i vissa hänseenden vara otillfredsställande. Det är sålunda stötande att en fattigvårdsstyrelse för att erhålla gottgörelse av staten för lämnad fattigvård åt utlänning skall nödgas göra framställning om dennes hemsändande, även om det är uppenbart att starka humanitära eller andra skäl tala mot att hemsändning äger rum. Detta krav bör därför slopas i sin nuvarande form. Huruvida i dess ställe bör träda en skyldighet att till vederbörande länsstyrelse göra anmälan om den lämnade hjälpen sammanhänger med i vad mån utfående av ersättning skall göras beroende av att sådan anmälan gjorts.

I detta hänseende har utredningsmannen förorddat att utfåendet av ersättning ej skall vara beroende av att anmälningsskyldigheten fullgjorts. Utredningsmannen har vidare ansett tillräckligt, att anmälan om åt utlänning lämnad vård — som enligt hans förslag skulle göras hos den centrala utlänningsmyndigheten — sker endast om vårdbehovet kan antagas icke vara tillfälligt. Då så gott som alltid starka humanitära skäl tala mot att ett hemsändningsförfarande igångsättes enbart på grund av att utlännen mottagit tillfällig hjälp, och en anmälningsskyldighet för dessa fall sålunda är praktiskt taget betydelselös, biträder jag utredningsmannens förslag att i dylika fall någon anmälningsskyldighet icke skall föreligga. Då vårdbehovet är av mera stadigvarande karaktär bör däremot anmälan ske för att frågan om hemsändning av utlännen skall kunna bli föremål för prövning.

Genom en sådan begränsning av anmälningsskyldigheten vinnes en lättnad i såväl de kommunala socialvårdande organens som länsstyrelsernas arbetsbörda med ärenden av denna art. Detta blir av särskild betydelse därest, såsom jag i annat sammanhang förorddat, den särskilda flyktinghjälpen avskaffas och hjälpbehövande utläningar i följd härav hänvisas till de vanliga socialhjälporganen. Antalet utläningar i Sverige har nämligen mer än fyradubblats sedan de första krigsåren och det procentuella antalet av de utläningar som varit i behov av understöd har därjämte stigit. Om ej anmälningsskyldigheten begränsades, skulle följaktligen fattigvårdsstyrelserna nödgas att i avsevärt mycket större omfattning än nu göra anmälan om lämnad fattigvård åt utlänning. För länsstyrelsernas del kommer den föreslagna ändringen att närmast bli av formell art. Då anmälan om utbetalad hjälp till utlänning inkommer, har länsstyrelsen såsom hittills att pröva huruvida anmälan bör föranleda framställning till Kungl. Maj:t om utlänningshemsändande. Anses sådan framställning ej böra ske, erfordras intet länsstyrelsens beslut, utan anmälan kan läggas till handlingarna.

Vad härefter angår frågan om fullgjord anmälningsskyldighet i de fall så-

dan skyldighet föreligger skall vara en förutsättning för rätt till gottgörelse av statsmedel för lämnad fattigvård åt utlänning ha flera remissmyndigheter uttalat farhågor för att påföljdens slopande skulle medföra risk för anmälningsskyldighetens eftersättande. Dessa farhågor synas mig överdrivna, om de berörda kommunala organen på lämpligt sätt hållas informerade om anmälningsskyldigheten. Påföljdens avskaffande medför däremot påtagliga fördelar. Begränsas anmälningsskyldigheten att omfatta endast vård, som icke kan antagas vara tillfällig, skulle påföljdens upprätthållande kunna medföra att vederbörande fattigvårds- och barnavårdsmyndigheter på grund av risken för felbedömning av vårdens mer eller mindre tillfälliga natur i större utsträckning än eljest gjorde anmälan om utlänning lämnad vård. Vinsten av den ifrågasatta begränsningen av anmälningsskyldigheten skulle därigenom i viss mån gå förlorad. Jag ansluter mig därför till utredningsmannen förslag i denna del. Att märka är för övrigt att länsstyrelsen under alla förhållanden erhåller kännedom om den åt utlänningen lämnade vården i samband med granskningen av gjorda framställningar om ersättning av statsmedel.

Det nu anförda har avsett det i fattigvårdslagen reglerade normala förfarandet i hemsändningsärenden. Vad angår det i den s. k. konventionskungörelsen reglerade motsvarande förfarandet beträffande medborgare i våra nordiska grannländer har utredningsmannen icke föreslagit annan ändring än att i analogi med vad som skulle gälla i normalfallet påföljden vid underlåtenhet att göra föreskriven anmälan skulle slopas. Då framställning om ersättning hos vederbörande hemland bör göras snarast möjligt, synes det önskvärt att anmälan till länsstyrelsen sker i samma omfattning som hittills. Ett slopande av påföljden synes däremot lämpligt, då fattigvårdssamhälles rätt att av staten erhålla gottgörelse för fattigvård som lämnats medborgare i våra nordiska grannländer icke bör vara bunden till strängare förutsättningar än då fråga är om fattigvård åt utlänningar i övrigt. Jag försätter härvid att fattigvårdsstyrelserna på lämpligt sätt påminnas om anmälningsskyldighetens fullgörande. Även om i något enstaka fall anmälan icke skulle ske, torde nämnvärd rättsförlust för statsverket ej behöva befaras, då enligt konventionen ersättning utgår för fattigvård som lämnats under ett år före det framställning om ersättning göres från svensk sida.

På grund av det anförda torde, i enlighet med vad utredningsmannen föreslagit, 61 § 2 mom. fattigvårdslagen kunna upphävas. I samband därmed synes den i 31 § utlänningslagen gjorda hänvisningen till vad som är särskilt stadgat om hemsändande av utlänning, som faller fattigvården till last, böra erhålla sådan lydelse, att däri uttryckligen stadgas, att Kungl. Maj:t äger förordna om hemsändande av dylik utlänning. Härigenom bortfaller behovet av de av utredningsmannen i samma legislativa syfte föreslagna ändringarna i 61 § 3 mom. fattigvårdslagen och 66 § barnavårdslagen. Frågan om ändring av utlänningslagen i nu angiven riktning har tidigare i dag anmälts av chefen för justitiedepartementet.

Utöver vad nu nämnts torde erforderliga föreskrifter i anledning av hem-sändningsförfarandets omläggning kunna meddelas i administrativ ordning.

Den nya ordningen för erhållande av gottgörelse av statsmedel för åt ut-länning lämnad fattig- eller barnavård synes, för att erforderliga förbere-delser skola kunna vidtagas, icke böra träda i tillämpning förrän den 1 ja-nuari 1948. Jag vill härutinnan också anmärka att flyktinghjälpens avveck-ling förutsättes komma att ske först vid nämnda tidpunkt.

Föredraganden hemställer härefter, att ett i enlighet med det anförda inom socialdepartementet upprättat förslag till *lag angående upphävande av 61 § 2 mom. lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården* måtte genom pro-position föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter bi-trädde hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprin-sen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

M. Silfverstolpe.

Stockholm 1947. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner.

471814